

информации, образуют континуум, который представлен адресными именами, именами собственными и именами нарицательными.

Ключевые слова: медиа-дискурс, объективность, субъективность, источники информации, точность, имена собственные, адресные имена, имена нарицательные.

Nabok A.I., PhD Student,
Nyzhyn Mykola Gogol State University

FORMING OF OBJECTIVITY AND SUBJECTIVITY EFFECTS IN MEDIA DISCOURSE: THE LEVEL OF INFORMATION SOURCES NAMING

Taking into account the intention of mass media to be objective despite its subjective nature, the analysis reveals proper names, address names and common nouns that name information sources due to the level of objectivity they reflect.

Key words: media discourse, objectivity, subjectivity, information sources, precision, proper names, address names, common nouns.

УДК 811.581

Несина І., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ КИТАЙСЬКОЇ ПОБУТОВОЇ ЛЕКСИКИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена адаптації китайської побутової лексики, яка була запозичена в українську мову, зокрема виявлено 88 запозичених лексичних одиниць, виокремлено тематичні підгрупи запозичень, здійснений їх аналіз, який дає можливість зробити висновки про особливості функціонування цього пласту лексики в українській мові.

Ключові слова: китайська та українська мова, адаптація, запозичення, транскрипція, побутова лексика.

Запозичену лексику, що стосується китайського побуту, можна умовно розділити на декілька груп:

- назви на позначення одягу;
- кулінарна лексика (назви на позначення страв, їх інгредієнтів, способу приготування).

Назв на позначення одягу, запозичених із китайської мови відносно багато. Це пояснюється збільшенням інтересу до

китайських традиційних вбрань. Розвиток сучасної моди стимулює цікавість до екзотичних країн [Стамеров К. К., 10], тому праць, присвячених традиційному китайському, костюму побільшало, наприклад праця К. К. Стамерова «Нариси з історії костюмів».

За допомогою методу суцільної вибірки було виявлено 30 лексичних одиниць, що в основному позначають різноманітні елементи традиційного одягу офіційних осіб (наприклад, Гонфу (公服 gōngfú) – робочий одяг чиновників), одяг релігійних служителів (наприклад, даопао (道袍 dàopáo) або цзяша (袈裟 jiāshā) – даоський одяг (ряса монаха з різнокольорових клаптиків), елементи традиційного одягу простого народу (наприклад, дуаньда (短打 duǎndǎ) – звичайний одяг з вузькими рукавами для простих людей).

Крім того, до запозичень із побутової сфери можна віднести назви на позначення страв, їх інгредієнтів, способу приготування.

Китайська кухня відома по всьому світу. Безліч китайських ресторанів відкрито у Європі, Америці та, безумовно, Азії. Такі світові тенденції не минули й Україну. Кількість китайських ресторанів та бістро на території України збільшується. Українські господині все більше цікавляться китайськими стравами, створюючи попит на кулінарні книги про китайську кухню. Такі книги зазвичай є перекладеними, адже серед українських кулінарів не так багато знавців китайської кухні. Найбільш популярними авторами можна назвати Мінь Сяо та Н. В. Полетаєву.

Існують так звані вісім видів китайської кухні (中国八大菜系 zhōngguó bādà cài xì): солodka кантонська, аньхойська, фуцзяньська, хунаньська, кухня цзянсу, незвичайна шандунська, гостра й жирна сичуаньська та чжецзяньська [Мінь Сяо, 13].

За допомогою методу суцільної вибірки було виявлено 22 лексичні одиниці, які можна об'єднати у групу «китайська кухня». До цієї групи відносяться назви китайських страв. Найчастіше зустрічаються наступні запозичення:

1. Баоци(包子 bāozi) – популярна китайська страва, невеликий пиріжок з дріжджового тіста, що готується у пароварці.

2. Дімсám або дяньсінь (点心 diǎnxīn, кант. dim2 sam1) – легкі страви, які у китайській традиції чаювання подають до столу разом з чашкою чаю пуер; це розкладені по маленьким тарілочкам невеликі порції десертів, фруктів, овочів та морепродуктів.

3. Курка «гунбао» (宫保鸡丁 gōngbǎo jīdīng) – класична страва сичуаньської кухні, шматочки курячого філе, обсмажені з арахісом та червоним перцем чілі.

4. Пекінська качка або качка по-пекінськи (北京烤鸭 Běijīng Kǎoyā) – одна з найвідоміших страв китайської кухні; натерта медом качка, спечена у спеціальній пічці.

5. Риба-білка або карп-білка (松鼠鱼 sōngshǔyú) – китайська традиційна страва; риба, вивернута шкірою всередину, зажарена у маслі і полита кисло-солодким соусом.

6. Столітнє яйце або тисячолітнє яйце (皮蛋 pídàn) – популярна китайська закуска; витримане у спеціальній суміші без доступу повітря впродовж декількох місяців яйце.

7. Тóфу (豆腐 dòufu) – так званий «соєвий сир», харчовий продукт, що виготовляється з соєвих бобів.

8. Хойсін (海鲜酱 hǎixiānjiàng) – китайський соус, що має солодкуватий пряний смак.

9. Цзунци (粽子 zòngzi) – китайська традиційна страва, клейкий рис з начинками, загорнутий у бамбуковий, очеретяний або будь-який інший плоский листок, зварений у пароварці.

10. Цзяоци (饺子 jiǎozi) – китайська традиційна страва з тіста і начиння з м'яса і овочів.

11. Чайне яйце (茶叶蛋 cháoyèdàn) – яйце, зварене у спеціальному чайному маринаді.

12. Юебін (月饼 yuèbǐng) – китайська випічка, яку традиційно вживають на Свято середини осені.

До цієї сфери також відносяться назви спиртних напоїв.

1. Жовте вино (黄酒 huángjiǔ) – найдавніший специфічний вид китайського вина, що виготовляється з клейкого вина або проса за спеціальною технологією.

2. Міцзю (米酒 mǐjiǔ) – загальна назва китайського зброженого рисового вина, схожого на sake, використовується для пиття та в кулінарії.

3. Байцзю (白酒 báijiǔ) – традиційний китайський алкогольний напій, найбільш близький до української горілки.

У окрему мікрогрупу у тематичній групі «Побут» можна також виділити назви на позначення фруктів та овочів. Із поглибленням торгівельних зв'язків між Азією та Європою все більше екзотичних фруктів та овочів з'являються на полицях супермаркетів України.

Зрозуміло, що разом з новими фруктами та овочами до вжитку входять і їхні назви, запозичені з мови країни походження [Полетаєва Н. В., 15]. До таких запозичень ми можемо віднести наступні:

1. Драконів фрукт (火龙果 huǒlóngguǒ) – солодкий фрукт рожевого або жовтого кольору, назва якого походить від дослівного перекладу китайської назви – «фрукт вогняного дракона».

2. Женьшєнь (人參 rénshēn)(дослівний переклад «Корінь життя») – багатолітня трав'яниста рослина, яка часто використовується у китайській народній медицині з лікувальною метою.

3. Пекінська капуста або китайська капуста (大白菜 dàbáicài) – трав'яниста рослина сімейства капустні.

4. Зміїний фрукт або салак (蛇皮果 shépipiguǒ) – солодкий фрукт коричневого кольору, назва якого походить від дослівного перекладу китайської назви – «фрукт зі шкірою змії», адже шкірка фрукту й справді схожа на зміїну.

4. Кумкват (金橘 jīnjú) – солодкий помаранчевий фрукт китайського походження, назва якого походить від китайської назви金橘 jīnjú (досл. золотий апельсин), що на кантонському діалекті звучить як «гамкват».

5. Лічі (китайська слива) (荔枝 lìzhī) – солодкий червоний фрукт китайського походження, що є одним з найбільш популярних фруктів у Південно-Східній Азії, назва якого походить від китайської назви «лічжи».

6. Лонган або око дракона (龙眼 lóngyǎn) – солодкий фрукт блідо-жовтого кольору, що за смаком і зовнішнім виглядом дуже схожий на лічі, назва якого походить від китайської назви лун'єнь або її дослівного перекладу.

7. Рука Будди (佛手 fóshǒu) – невеликий фрукт жовтого кольору, схожий на лимон з дуже товстою шкіркою, використовується для виготовлення парфумів та цукатів, назва походить від дослівного перекладу китайської назви – «рука Будди».

8. Янгмея або гірський персик (杨梅 yángméi) – невеликий солодкий фрукт темно-червоного кольору, назва якого походить від китайської назви «янмей».

9. Сичуанський перець (野花椒 yěhuājiāo) – висушені оболонки зрілих плодів деяких видів зантоксилума.

Окремою мікрогрупою запозичень у тематичній групі запозичень «китайська побутова лексика» є група запозичень, які так чи інакше стосуються китайського чаю та чайної церемонії.

Інтерес до китайського чаю зростає по всьому світу. Чай є одним із найбільш популярних у світі напоїв, тому не дивно, що цікавість до його батьківщини підвищується з кожним роком. Цікавість до китайського чаю з'явилась у слов'янських народів із поживленням торгівельних стосунків з Китаєм. Перші праці, присвячені китайському чаю, датуються кінцем XIX ст. Це праці Субботіна А. П. «Чай и чайная торговля в России и других государствах: Производство, потребление и распределение чая» (1892 р.), Тихомірова В. А. «К вопросу об экспертизе поддельного и спитого чая» (1890 р.) та «Культура и производство чая на Цейлоне и в Китае» (1892 р.). Наразі захоплення цим чудовим напоєм не зникає, тому кількість праць на цю тему лише збільшується. Серед найбільш знакових праць російських авторів варто зазначити праці Похльобкіна В. В. «Чай (его история, свойства и употребление)», Колесніченко Л. В. «Чай. Чайные традиции и церемонии в разных странах мира». Крім того, з'являються переклади китайських класичних творів про чай та чайну церемонію, наприклад книга «Канон чая» Лу Юй, перекладена з давньокитайської мови. Отже, кількість китайських запозичень на тему чаю тільки зростає. Варто зазначити, що сама по собі лексема «чай» має китайське походження й функціонує в російській та українській мові вже досить давно. Це спричинило появу чисельних спільнокореневих слів. У «Словнику російської мови» зустрічаються 22 лексичні одиниці: чаевание, чаевать, чаевник, чаевница, чаевничанье, чаевничать, чаевод, чаеводство, чаеводческий, чаевой, чаек, чаепитие, чайнка, чай, чайная, чайник, чайница (сосуд, банка для хранения сухого чая), чайничанье, чайничать, чайный, чайхана (чайная в Средней Азии, Иране), чайханщик. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» зустрічаються 17 лексичних одиниць: чаївник, чаївництво, чаївницький, чаїнка, чай, чайна, чайний, чайник, чайничок, чайно-кавовий, чайок, чайхана, чайханник, чаювальник, чаювальниця, чаювання, чаювати. Таким чином, можемо пересвідчитися, що кількість однокореневих слів як у російській, так і в українській мові є досить великою, що засвідчує глибоке проникнення лексеми чай у мову та культуру українців і росіян.

Найбільш розповсюдженими запозиченнями, які стосуються чайної церемонії, ми можемо назвати такі:

1. Гайвань (盖碗 gàiwǎn; досл. – «чаша с крышкой») називають також 盖杯 (гай бей – «стакан з кришкою») – спеціальна чашка з кришкою, яка використовується під час чайної церемонії.

2. Їсінська глина(宜兴 yíxīng) – назва глин, які збирають у районі міста Їсін у провінції Цзянсу. Чайники з цієї глини (цзишаху) є найбільш цінними в Китаї, тому що завдяки пористості глини аромат чайного напою ніби всотується у стінки чайника. Кажуть, що коли довго користуватись одним цзишаху, а потім налити туди звичайної води, то вона перетвориться на чай.

3. Чайна церемонія Гунфуча (功夫茶 gōngfuchá) – чайна церемонія, яка є традиційною для народів Міньнань і Чаочжоу, під час якої використовується маленький чайник з ісінської глини ємкістю 150 мл.

4. Чапань (茶盘 chápán) – чайна дошка, на якій проводять чайну церемонію.

5. Чахай (茶海 cháhǎi) – спеціальний глечик, що використовується під час чайної церемонії.

6. Чахе (茶盒 cháhé) – досл. чайна коробочка – спеціальна маленька ємкість, у яку за допомогою бамбукової чайної ложки кладуть чай для того, щоб учасники церемонії могли ознайомитись із його зовнішнім виглядом і ароматом.

7. Чаху (茶壶 cháhú) – чайник-заварник, який традиційно виготовляється з глини, іноді – з глазурованої кераміки, камню, фарфору, дорогоцінних металів.

До запозичень з цієї категорії ми також можемо віднести назви різновидів китайського чаю. Найбільш розповсюдженими з-поміж них є такі:

1. Байховий чай (від кит. 百花bǎihuā- досл. біла квітка) – розсипний непресований чай (на відміну від плиткового пресованого). У перекладі百花bǎihuā – назва бруньок чайного листа, яке тільки розпустилося і завдяки якому чай отримує смак і аромат. Вважається, що термін з'явився завдяки плутанині, яка виникла через непорозуміння між російськими купцями та китайцями. Під час переговорів на ринку китайські торговці в розмовах із російським купцями часто використовували термін байхуа, підкреслюючи велику кількість цінних бруньок у їхньому чаї, що, на думку китайських торговців, мало свідчити про його високу якість. Проте російські купці не зовсім розуміли, про що йде мова. Вони вважали, що таким чином китайські торговці

називають розсипний чай, на відміну від пресованого (наприклад, пуеру). Через цю плутанину термін байхуа змінив своє першочергове значення і дійшов до наших часів у зовсім іншому вигляді [Похльобкін В. В., 45].

2. Білий чай (白茶 báichá) – вид чаю, який зазнає слабкої ферментації, чайнки складаються з чайної бруньки, яка густо вкрита білим ворсом [Лу Юй, 48].

3. Жовтий чай (黄茶) – китайський елітний чай зі слабкою ферментацією, чайнки одного розміру, бруньки цілі, однакового розміру, покриті білим ворсом, темно-оливкового кольору зі сріблястим пушком [Лу Юй, 49].

4. Пуер (普洱 pǔěr) – постферментований чай, який виробляють у провінції Юньнань. Виділяють:

- «приготовлений пуер» (Шу Пуер 熟普洱 shúpǔěr), виготовлений за новими технологіями прискореного штучного ферментування;

- «сирий пуер» (Шен Пуер 生普洱 shēngpǔěr), виготовлений за традиційною технологією: чай ферментується сам упродовж багатьох років (від 3 і далі).

5. Лунцзін (龙井茶 lóngjǐngchá, досл. «драконів колодязь») – різновид зеленого чаю, що росте поряд з м. Ханчжоу у провінції Чжецзян, технологія виготовлення полягає в зупинці ферментації чаю шляхом смаження чайного листа у спеціальних котлах.

6. Т'єгуаньїнь (铁观音 tiěguānyīn, досл. «залізна Гуаньїнь») – напівферментований чай улун, який займає проміжне місце між зеленими і «червоними» (за європейською класифікацією – чорний чай) чаями, чайнки складаються з цілих чайних листків.

7. Улун (乌龙, wū lóng, «темний дракон»; через неправильну транслітерацію з англійської мови трапляються такі написання – оолонг або улунг) – напівферментований чай, що за китайською класифікацією посідає проміжне місце між зеленим і «червоним» (тобто чорним) чайний листок ферментується нерівномірно, край листка більш ферментований, ніж середина.

8. Їньчжень (银针 yīnzhēn, «срібні голки») – китайський жовтий чай, листя якого згортаються у трубочки схожі на голки і покриті білими ворсинками.

Отже, під час дослідження загалом було виявлено 88 запозичених лексичних одиниць, які можна віднести до побутової лексики. Усі ці назви є іменниками або іменниковими

словосполученнями і по-різному адаптувалися в російській та українській мовах. Найдовше з таких запозичень в українській та російській мовах функціонує лексема *чай*, яка вже має відповідно 17 і 22 спільнокореневих слова, що засвідчує її входження до активного вжитку носіїв української та російської мови. Інші лексичні одиниці наразі не мають такої кількості спільнокореневих слів, але й вони поступово входять до активної лексики української та російської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с. ISBN 966-569-013-2
2. *Колесниченко Л. В.* Чай. Чайные традиции и церемонии в разных странах мира. / Колесниченко Л. В – М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 98 с.
3. *Лу Юй* Канон чая / Лу Юй; [перевод с древнекитайского, введение и комментарии А. Габуева и Ю. Дрейзис. – М.: Гуманитарий, 2007. – 123 с.
4. *Минь Сяо* Китайская кухня / Минь Сяо. – М.: АСТ-Пресс, 2011. – 288 с. ISBN: 978-5-462-01103-0
5. *Полетаева Н. В.* Китайская кухня / Полетаева Н. В. – М.: Астрель, 2011. – 32 с. ISBN: 978-5-271-38177-5
6. *Похлёбкин В.В.* Чай [его история, свойства и употребление]. / Похлёбкин В.В. – М.: Центрполиграф, 2004. – 121 с.
7. Словарь русского языка: В 4-х т. / РАН, Ин-т лингвистич. исследований; Под ред. А. П. Евгеньевой. – 4-е изд., стер. – М.: Рус. яз.; Полиграфресурсы, 1999. Т. IV. С–Я. – 797 с.
8. *Стамеров К. К.* Нариси з історії костюмів / Стамеров К. К. – К.: Мистецтво, 2007. – 432 с.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2013

Несина И., асп.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

ОСОБЕННОСТИ АДАПТАЦИИ КИТАЙСКОЙ БЫТОВОЙ ЛЕКСИКИ В УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ

Статья посвящена адаптации китайской бытовой лексики, которая была заимствована в украинский язык, в частности, выявлено 88 лексических единицы, выделены тематические подгруппы

заимствований, проведено их анализ, который дает возможность сделать выводы об особенностях функционирования этого пласта лексики в украинском языке.

Ключевые слова: бытовая лексика, китайский и украинский язык, адаптация, заимствование, транскрипция.

Nesyua I., PhD student,
Institute of Philology Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv

PECULIARITIES OF CHINESE EVERYDAY LOANWORDS' ADAPTATION IN the UKRAINIAN LANGUAGE

This article deals with adaptation of Chinese everyday words in Ukrainian language. 88 lexemes were found, divided into thematic groups and analyzed. The results give us the opportunity to make conclusions about functioning of Chinese everyday loanwords in Ukrainian language.

Keywords: Chinese and Ukrainian language, adaptation, everyday words, loanwords, transcription.

УДК 811.161.2'367.624

Нечипоренко А., к. філол. н.,
НГУУ «КПШ»

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА МАРКОВАНІСТЬ АДВЕРБІАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ (на матеріалі «Словаря української мови» за ред. Б. Грінченка)

Стаття продовжує серію публікацій про стилеве використання адвербіальних одиниць та їх стилістичні функції, розкриває місце цього лексико-граматичного класу в складі культурно маркованої лексики розмовно-побутового стилю української мови.

Ключові слова: адвербіальна лексика, національно-мовна картина світу, етнографізм.

”Одним із актуальних напрямків розвитку сучасної лінгвістики є дослідження культурної самобутності народу, відбитої в